

NAJVYŠŠÍ KONTROLNÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Priemyselná 2, 824 73 Bratislava 26

Kancelária predsedu

Odbor komunikácie a styku s verejnosťou

Transparentnosť procesov a časová tiseň sú najväznejšie problémy pri čerpaní eurofondov

Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky (NKÚ SR) nadviazal na kontrolu procesov rozhodovania o európskej finančnej pomoci z roku 2016, pri ktorej identifikoval závažné porušenia v Pôdohospodárskej platobnej agentúre (PPA). Tentoraz sa zamerali na realizáciu výziev a vyzvaní v programovom období 2014 až 2020 na Ministerstve vnútra SR, v Slovenskej inovačnej a energetickej agentúre (SIEA), na Výskumnej agentúre (VA), Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu SR a Ministerstve pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Kontrolóri preverovali postupy riadiacich a sprostredkovateľských orgánov (RO a SO) pri vyhlásení výziev a vyzvaní, formálnu správnosť dokumentov, procesy odborného hodnotenia, vnútorný kontrolný mechanizmus, ako aj postupy výberu odborných hodnotiteľov.

Z pohľadu NKÚ SR je dôležité, aby orgány zodpovedné za zavádzanie operačných programov (OP) prijímali opatrenia na včasné zazmluvnenie projektov v rámci OP Partnerskej dohody, pretože časová tiseň znižuje odbornú, kvalitatívnu úroveň nielen v proces prípravy, ale aj hodnotenia a následne realizácie projektov. Z celkového záväzku OP obdobia 2014 – 2020 (13,89 mld. eur) boli ku koncu januára t.r. čerpané prostriedky vo výške 1,38 mld. eur, čo predstavuje 9,95 % z celkového objemu. Pre splnenie záväzku roku 2015 musí Slovenská republika do konca roka 2018 vyčerpať 1,36 mld. eur, pričom doposiaľ neboli predložené výdavky vo výške takmer 781 mil. eur. Slovensko už z dôvodu nedodržania záväzku z roku 2014 prišlo v závere minulého roka o 26,97 mil. eur v rámci programu Výskum a inovácie.

Ministerstvo vnútra SR – OP Ľudské zdroje

Kontrolóri sa pri rezorte vnútra pozreli na dve výzvy súvisiace so zlepšením prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu a starostlivosti v ranom detstve, ako aj na výzvu zameranú na výstavbu, modernizáciu a prestavbu komunitných centier. Pozitívne možno konštatovať, že sprostredkovateľský orgán nastavil výzvu a hodnotenie samotných žiadostí o NFP v súlade so zákonom aj Systémom riadenia Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF). Kontrolná skupina preto ukončila kontrolu záznamom, čiže bez zistení a nastavenie procesov v rámci tohto operačného programu môže slúžiť ako príklad dobrej praxe.

Slovenská inovačná a energetická agentúra – OP Kvalita životného prostredia

V rámci agentúry bolo identifikovaných desať zistení. SIEA neoverovala, či žiadateľ predložil všetky požadované informácie a dokumenty, či ich predložil včas a či splnil podmienky poskytnutia príspevku. Hodnotenie odborných hodnotiteľov a ich slovné zdôvodnenie pridelených bodov nebolo v súlade so stanovenými hodnotiacimi otázkami podľa príručky. Vo výzve ani príručke nebolo jasne špecifikované vylučujúce kritérium, na základe ktorého zo 462 žiadostí o NFP až 73 nebolo schválených práve kvôli nesplneniu tohto kritéria, čo tvorilo takmer 16 %. Agentúra tiež nezabezpečila dohľad nad odborným hodnotením, keď jeden z hodnotiteľov v rozpore s pravidlami vyniesol dokumenty z priestorov určených na hodnotenie.

Výskumná agentúra – OP Výskum a inovácie

Závažné nedostatky odhalili kontrolóri vo Výskumnej agentúre, celkovo bolo zaznamenaných 17 zistení. Agentúra napríklad umožnila podnikateľom, ktorí nemuseli mať dostatočnú spôsobilosť vykonávať kvalitné vedecko-výskumné aktivity, aby sa stali oprávnenými žiadateľmi. Pri hodnotení žiadostí o NFP boli hodnotiace bodované kritériá postavené značne subjektívne, a to polovica z 12. Až 31 bodov mohol žiadateľ získať za otázky subjektívneho posúdenia z celkových možných 45 bodov. Hranica pre schválenie bola pritom 43 bodov. Objavili sa aj prípady, keď technický inžinier hodnotil projekt v oblasti výskumu biomarkerov a Alzheimerovej choroby, ako aj projekt v oblasti výroby a spracovania kravského, ovčieho a kozieho mlieka. Takto zle nastavený proces umožnil jednému hodnotiteľovi bez preukázania odborných skúseností hodnotiť aj 16 projektov z troch oblastí špecializácie Stratégie výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR. Zistenia identifikované kontrolou NKÚ SR by mal zachytiť vnútorný kontrolný systém. Ten však je nedostatočný a procesy nie sú v súlade s princípmi efektívnosti, účelnosti a zákazu konfliktu záujmov. NKÚ SR poskytol výsledky kontroly orgánom činným v trestnom konaní.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR – OP Výskum a inovácie

Rezort školstva ako riadiaci orgán pre OP Výskum a inovácie je zodpovedný za správne nastavenie procesov, ktorý vyhlásil výzvu na výber odborných hodnotiteľov pre uvedený program. Zodpovedný za celkovú databázu hodnotiteľov bol do 11. novembra 2016, keď ju prevzala Výskumná agentúra. Ministerstvo bolo zároveň zodpovedné

za manuál pre hodnotiteľov, aj za prípravu hodnotiacich kritérií. Z tohto dôvodu všetky zistenia súvisiace s databázou, výberom hodnotiteľov a stanovenými kritériami (subjektívnosť a nejednoznačnosť otázok), ktoré uvádzame pri VA, platia aj pre ministerstvo školstva. Najvyššia kontrolná inštitúcia nezískala primerané uistenie, že výber hodnotiteľov bol transparentný a že vhodnosť hodnotiteľov bola posudzovaná objektívne. Celkom bolo ministerstvom akceptovaných šesť zistení, ku ktorým kontrolovaný subjekt prijal opatrenia.

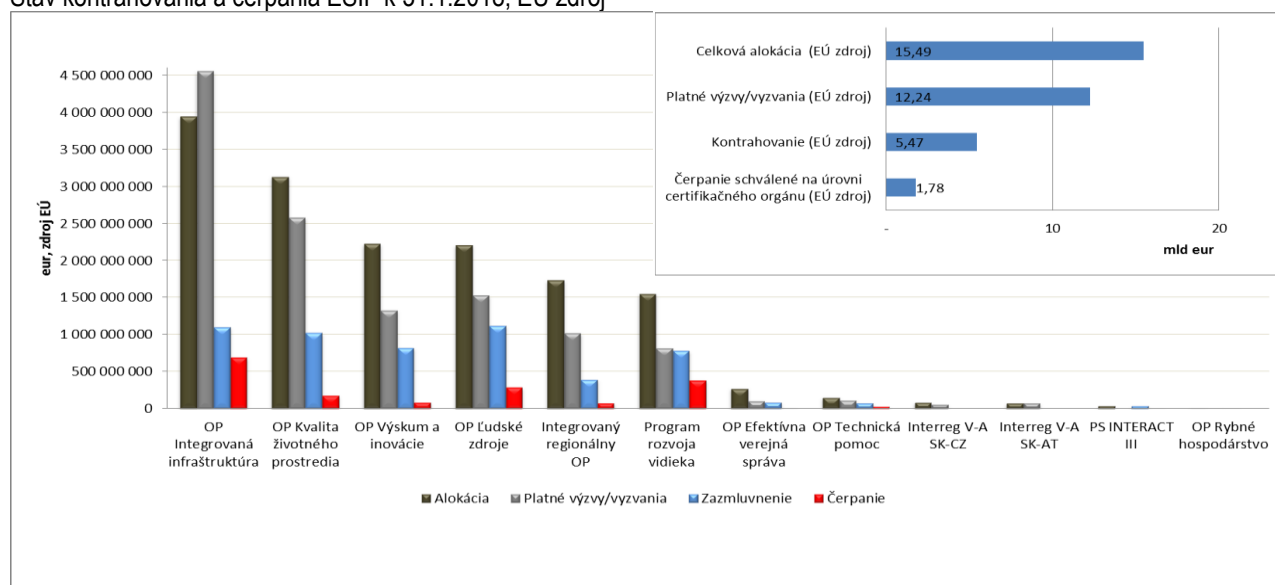
Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR – Integrovaný regionálny operačný program

V rámci preverovania kontrolóri identifikovali konflikt záujmov, keď bol odborný hodnotiteľ zároveň aj zamestnancom žiadateľa, ktorého projekt hodnotil. V inom prípade v odbornom hodnotení žiadosti o NFP neboli zaznamenané závery z dožiadania doplňujúcich informácií v rámci odborného hodnotenia. Ministerstvo prijalo opatrenia na štyri zistenia.

NKÚ SR predložil kontrolovaným inštitúciám odporúčania pre zlepšenie nastavenia procesu schvaľovania a odborného hodnotenia žiadostí o NFP. Podľa úradu je potrebné zaviesť také vecné opatrenia, ktoré napomôžu k efektívnejšiemu a transparentnejšiemu čerpaniu finančných prostriedkov z EÚ. Je to jedna z ciest, ako sa vyvarovať chybám, ktoré boli identifikované v minulosti a viedli k pozastaveniu OP a korekciám. NKÚ SR bude v kontrole výziev a vyzvaní pokračovať aj v roku 2018. Na základe závažných zistení, ktoré kontrolná skupina identifikovala vo VA a v PPA, úrad v nich vykoná v tomto roku samostatnú kontrolu plnenia opatrení.

Aj na základe kontrol národnej autority v oblasti externej kontroly podnikla Vláda SR viaceré opatrenia na posilnenie transparentnosti a zjednodušenie zavedenia EŠIF, keď v septembri 2017 schválila akčný plán, ktorý bol prijatý na základe zistených nedostatkov vo výzvach pre vedecko-výskumné projekty v rámci OP Výskum a inovácie. Zároveň posilňuje kontrolné procesy, pomocou ktorých sa môže odhaliť riziko stretu záujmov, podvodov alebo nezrovnalostí.

Stav kontrahovania a čerpania EŠIF k 31.1.2018, EÚ zdroj

Zdroj: ÚPVII, ITMS 2014+ (export 1.2.2018, MF SR, RO PRV)

RIZIKÁ IDENTIFIKOVANÉ NKÚ SR, KTORÉ MÔŽU PRETRVÁVAŤ

- nedostatočný a často veľmi formálny vnútorný kontrolný systém, netransparentnosť v procesoch riadenia
- nízky záujem oprávnených žiadateľov pre určité typy výziev
- nedostatok hodnotiteľov vo vysoko odborných oblastiach hodnotenia
- kritériá hodnotenia a výberu projektov nezohľadňujú kvalitu projektu a zásady riadneho finančného hospodárenia, t. j. zásady hospodárnosti, efektívnosti a účinnosti
- nedočerpanie záväzku roku 2015 v rámci III. programového obdobia, do 31.decembra 2018 ostáva ešte deklarovať na EK pre splnenie pravidla N+3 sumu **780 565 812,62 eur**
- nedodržiavanie lehôt na vydávanie rozhodnutí o schválení, neschválení resp. o zastavení konania žiadostí o NFP podľa Systému riadenia EŠIF
- nedosahovanie cieľov a výsledkov programov a projektov (výkonnostný rámec)